

Załącznik
do Uchwały Rady Gminy

nr

z dnia

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY NA LATA 2024 – 2026

*„Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny,
rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo
znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”.*
art. 18. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

*„Troska o dziecko
jest pierwszym i podstawowym sprawdzianem
stosunku człowieka do człowieka.”*
Jan Paweł II

Lutowiska, 2024 r.

Spis treści

Wstęp	3
I Podstawy prawne opracowania Programu	4
II Diagnoza lokalna i analiza danych	6
1. Charakterystyka gminy	6
2. Diagnoza problemów społecznych rodzin w gminie Lutowiska	7
III Odbiorcy Programu	11
IV Realizatorzy Programu - zasoby instytucjonalne i społeczne gminy Lutowiska w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną	12
V Planowanie działań	13
1. Obszary priorytetowe Gminy w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną	13
2. Przewidywane rezultaty programu	13
3. Cele i harmonogram wdrażania programu	15
4. Źródła finansowania Programu	23
VI. Zasady monitorowania Programu oraz weryfikowania jego założeń	23

Wstęp

Rodzina jest wspólnotą, formą życia zbiorowego występującą w zróżnicowanych historycznie i kulturowo formach. Jest ona naturalnym i nieodłącznym elementem struktury społecznej, podstawową komórką społeczną. Od najdawniejszych czasów rodzina stanowi pierwotne, naturalne i najważniejsze środowisko dla człowieka, będące podstawą jego rozwoju i dorastania. Specyfika funkcjonowania rodziny w sposób zasadniczy wpływa na kształtowanie się osobowości dziecka, jego rozwój, postrzeganie świata, kształtowanie poglądów i wartości. Od sytuacji i kondycji rodzin zależy kształt całego społeczeństwa. Rodzina nieustannie podlega różnorodnym przemianom, następuje zmiana jej struktury, wielkości, ról przypisanych poszczególnym jej członkom. Zmianie ulegają także wzory życia i postawy ludzi wobec życia rodzinnego, jak również wielkości wskaźników określających stan rodziny, takich jak: ubóstwo, bezrobocie, przemoc w rodzinie, liczba urodzeń, liczba osób decydujących się na samotne życie, związki nieformalne czy rozwody. Powyższe czynniki wpływają na funkcjonowanie rodziny. Niejednokrotnie dochodzi również do szeregu negatywnych zjawisk, np.: problemy wychowawcze czy trudności związane z opieką nad dziećmi. Są to sytuacje, z powodu których zaburzone zostają podstawowe funkcje rodziny, zagrażające nie tylko jej dobru, ale również zdrowiu i życiu. Niezbędna jest wówczas pomoc udzielona rodzinie przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci¹.

Opieka nad dzieckiem i rodziną jest częścią gminnego systemu pomocy społecznej. Aby system wspierania rodziny i dziecka przyniósł pożądane efekty i był zgodny z założonymi ustawowo kierunkami, należy wypracować systemowe rozwiązania dotyczące poprawy sytuacji opiekuńczo - wychowawczej dzieci i młodzieży, a także całych rodzin. Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo – wychowawczych polega na planowych działaniach mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do właściwego wypełniania tych funkcji. Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, do zadań własnych gminy należy m.in. opracowanie i realizacja trzyletniego gminnego programu wspierania rodziny. W świetle założeń ustawy pomoc dziecku i rodzinie powinna mieć charakter interdyscyplinarny i być udzielana przez właściwych specjalistów w ramach zintegrowanego, lokalnego systemu. Ważne jest, by działania i decyzje względem rodziny były podejmowane przy współpracy wyspecjalizowanych instytucji (pomoc społeczna, szkoła, sąd, policja). Niniejszy Program

¹ Samorząd dla rodziny. Wojewódzki program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na lata 2021 – 2030, https://www.rops.rzeszow.pl/dokumenty/ps/2021/program_2020_2030.pdf: dostęp 21.02.2024 r.

Wspierania Rodziny w Gminie Lutowiska na lata 2024 - 2026 ma za zadanie zbudowanie spójnego systemu pomocy rodzinie, angażującego zasoby gminy. Dlatego też program został opracowany przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lutowiskach przy wsparciu instytucji i osób, które na co dzień pracują na rzecz dziecka i rodziny.

I Podstawy prawne opracowania Programu

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 poz. 901 ze zm.), określa zadania w zakresie pomocy społecznej, rodzaje świadczeń oraz tryb ich udzielania. Definiuje cel pomocy społecznej, jako „umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.” (art. 2, ust. 1.) Zadaniem pomocy społecznej jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka, poprzez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem (art. 3, ust. 1 i 2). Cel pomocy społecznej, rodzaje problemów i potrzeb, przewidziane zadania koncentrują się przede wszystkim na rodzinie. W ustawie o pomocy społecznej uwzględniono obszary odnoszące się bezpośrednio do rodziny, koncentrując się na działaniach mających zapobiegać i łagodzić skutki różnego typu nieprawidłowości w jej funkcjonowaniu.

Powiązany dokumentem jest Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 177 ze zm.) skierowana do rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, gdzie kompleksowo określone zostały zasady i formy wsparcia oparte na podmiotowości rodziny i dziecka. W preambule ustawy czytamy: „Dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności, dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami (...).

Ustawa ta nakłada na gminy obowiązek posiadania 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny (art. 176).

Podstawy prawne Programu:

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 901 ze zm.);
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 2151 ze zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1939 ze zm.);
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 735 ze zm.);
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 390 ze zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1249 ze zm.);
- Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (t.j. Dz. U. z 2024 poz. 177 ze zm.);
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1993 ze zm.);
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1335 ze zm.);
- Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (t.j. Dz. U. z 2023 poz. 2424 ze zm.);
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 810 ze zm.);
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1923 ze zm.).

Jednocześnie założenia Programu są zgodne z treścią dokumentów o charakterze strategicznym przyjętych na poziomie gminy, województwa oraz kraju, w tym w szczególności:

- Samorząd dla rodziny. Wojewódzki program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na lata 2021 – 2030;
- Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030;
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021–2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030;
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w gminie Lutowiska na lata 2023 – 2024;

- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2022 – 2027 w gminie Lutowiska;
- Strategia Rozwoju Gminy Lutowiska na lata 2023 – 2030.

II Diagnoza lokalna i analiza danych

1. Charakterystyka gminy

Gmina Lutowiska jest gminą wiejską, leżącą w województwie podkarpackim, powiecie bieszczadzkim. Powierzchnia gminy wynosi 475,6 km² i stanowi 41,8% powierzchni powiatu. Według stanu na dzień 31 grudnia 2023 r. gminę Lutowiska zamieszkuje 2.058 osób, z czego 49% stanowią kobiety, a 51% mężczyźni. Osoby do 18 roku życia stanowią niecałe 15% mieszkańców gminy, natomiast osoby powyżej 60 roku życia - 21% mieszkańców gminy. Jak wynika z powyższych danych statystycznych, gmina charakteryzuje się najniższą w Polsce gęstością zaludnienia – 4 osoby na km².

Gmina Lutowiska charakteryzuje się niską liczbą urodzeń a co za tym idzie niskim przyrostem naturalnym. Dane liczbowe przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 1 Urodzenia żywe i zgony w gminie Lutowiska w latach 2017 - 2023

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 (I półrocze)
Urodzenia żywe ogółem	20	28	16	19	18	11	4
Zgony ogółem	12	13	19	17	16	21	8
Przyrost naturalny	-8	15	-3	2	1	-10	-4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

W zasobach infrastruktury społecznej gminy znajduje się 1 punkt przedszkolny dysponujący 25 miejscami, Zespół Szkół w Lutowiskach w którym funkcjonuje świetlica oraz oddziały przedszkolne, Gminny Ośrodek Kultury, Biblioteka, Klub Sportowy ORTYT - I. Poniżej przedstawiono dane liczbowe dotyczące tych instytucji.

Tabela 2 Wychowanie przedszkolne w gminie Lutowiska w latach 2019 – 2022

	2019	2020	2021	2022
Dzieci w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych	19	23	27	27
Punkt przedszkolny	20	18	24	25

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Tabela 3 Uczniowie szkoły podstawowej w gminie Lutowiska w latach 2019 – 2022

	2019	2020	2021	2022
Liczba szkół podstawowych	1	1	1	1
Liczba oddziałów w szkołach	11	10	10	9
Liczba uczniów	139	125	119	124
Liczba absolwentów	19	21	13	21

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Tabela 4 Czytelnictwo w gminie Lutowiska w latach 2019 – 2022

	2019	2020	2021	2022
Księgozbiór (liczba pozycji)	12.596	12.731	12.766	12.812
Liczba czytelników w ciągu roku	221	162	196	192

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

2. Diagnoza problemów społecznych rodzin w gminie Lutowiska

Wychowanie w rodzinie, gdzie ilość środków finansowych jest niewystarczająca, ma ogromny wpływ na wszystkich jej członków, a przede wszystkim na dzieci, które dopiero kształtują swoją osobowość, swój światopogląd oraz perspektywy życiowe. Bieda warunkuje obniżenie aspiracji edukacyjnych dzieci i młodzieży, a co za tym idzie ich całą karierę zawodową. Rodziny, w których jest bezrobocie, napotykają wiele barier w swoim życiu codziennym, zniechęcają się też do funkcjonowania w społeczeństwie, a to prowadzi nawet do wykluczenia. Dzieci obserwując swoich rodziców, którzy są załamani faktem braku pracy i środków finansowych, często funkcjonują podobnie jak oni, nabierając negatywnego nastawienia do ludzi².

Diagnoza problemów społecznych dotyczących rodziny z terenu gminy Lutowiska została przeprowadzona na podstawie analizy danych statystycznych dotyczących problemów rodzin zamieszkujących gminę Lutowiska, w szczególności trudnej sytuacji finansowej rodzin i bezrobocia.

W roku 2023 Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lutowiskach objął pomocą 71 rodzin (144 osoby w tych rodzinach), w tym z pomocy w formie świadczeń pieniężnych skorzystało 51 rodzin (92 osoby w tych rodzinach), natomiast z niepieniężnych form świadczeń – 31 rodzin (90 osób w tych rodzinach).

² G. Wieczorek, Wpływ ubóstwa (biedy) na socjalizację dzieci i młodzieży, file:///C:/Users/PC/Downloads/5_Wieczorek_ZPS_2019_4.pdf, dostęp: 22.02.2024 r.

Tabela 5 Typy rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2020 – 2023

Rodzaj rodziny	Liczba rodzin			
	2020	2021	2022	2023
Rodziny ogółem, w tym:	109	78	82	71
rodziny jednoosobowe	36	33	34	39
rodziny wieloosobowe	73	45	48	32
rodziny z dziećmi	45	31	30	20
rodziny niepełne	7	9	8	7
rodziny emerytów i rencistów	27	16	19	13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS

Ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Lutowiskach w formie pieniężnej i niepieniężnej w latach 2020 - 2023 korzystała następująca liczba rodzin:

Tabela 6 Liczba rodzin korzystających z poszczególnych rodzajów świadczeń pomocy społecznej w latach 2020 – 2023

Rodzaj świadczenia	Liczba rodzin			
	2020	2021	2022	2023
Świadczenia pieniężne	90	53	66	51
Świadczenia niepieniężne (w tym również pomoc w postaci pracy socjalnej)	40	25	24	31

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS

Tabela 7 Przyczyny ubiegania się o pomoc społeczną w latach 2020 – 2023

Przyczyna	Liczba rodzin			
	2020	2021	2022	2023
Ubóstwo	53	44	49	42
Bezdomność	2	1	0	1
Bezrobocie	61	45	40	30
Niepełnosprawność	28	21	26	16
Długotrwała lub ciężka choroba	56	47	50	32
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	8	10	9	9
w tym: rodziny niepełne	7	9	8	7
rodziny wielodzietne	1	1	1	1
Alkoholizm	11	11	10	7

Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	0	1	0
---	---	---	---	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS

Rodziny zamieszkujące w gminie Lutowiska spełniające warunki określone w przepisach prawa posiadają uprawnienia do korzystania ze świadczeń rodzinnych. Liczbę rodzin korzystających ze świadczeń w latach 2020 – 2023 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8 Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych w latach 2020 – 2023

Rodzaj świadczenia	Liczba rodzin			
	2020	2021	2022	2023
Zasilek rodzinny	68	55	47	38
Dodatki do zasiłku rodzinnego ogółem, w tym z tytułu:	60	48	39	32
urodzenia dziecka	2	4	4	1
opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	5	3	0	0
samotnego wychowywania dziecka	5	7	6	5
kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	6	8	6	7
rozpoczęcia roku szkolnego	44	38	31	27
podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania – zamieszkanie w miejscowości w której znajduje się szkoła	21	18	16	15
podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania – dojazd do miejscowości, w której znajduje się szkoła	9	9	11	9
wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	8	7	7	9
Zasilek pielęgnacyjny	52	55	54	57
Świadczenie pielęgnacyjne	13	18	15	14
Jednorazowa zapomoga z tyt. urodzenia się dziecka	14	12	5	3
Świadczenie rodzicielskie	9	10	5	2
Jednorazowe świadczenie z tytułu urodzenia się żywego dziecka, o którym mowa w art. 10 ustawy o wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS

Jak wynika z analizy przedstawionych powyżej danych statystycznych obrazujących liczbę osób korzystających ze wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lutowiskach, liczba rodzin ubiegających się o pomoc systematycznie spada. Przyczyn można upatrywać zarówno w poprawiającej się sytuacji materialnej rodzin, w tym również możliwości korzystania ze świadczeń poza systemem pomocy społecznej (np. świadczenie wychowawcze czy rodzinny kapitał opiekuńczy wypłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych), jak

również w braku znaczącej waloryzacji kryteriów dochodowych warunkujących uprawnienia do pobierania świadczeń.

Na sytuację rodziny niewątpliwie wpływ ma również fakt pozostawania bez zatrudnienia członków rodziny. Poniżej przedstawiono dane dotyczące zmian w liczbie osób bezrobotnych na terenie gminy Lutowiska w latach 2020 – 2023.

Tabela 9 Bezrobocie w gminie Lutowiska w latach 2020 – 2023

	Stan na 31.12.2020 r.	Stan na 31.12.2021 r.	Stan na 31.12.2022 r.	Stan na 31.12.2023 r.
Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych ogółem,	148	161	128	134
w tym:				
kobiety	83	90	76	69
mężczyźni	65	71	52	65
bezrobotni z prawem do zasiłku	28	17	19	16
długotrwale bezrobotni	91	99	83	76
bez kwalifikacji zawodowych	65	60	48	48
posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia	37	30	26	18
nowozarejestrowani bezrobotni	15	26	28	21

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ustrzykach Dolnych³

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, liczba bezrobotnych mieszkańców gminy Lutowiska zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w ostatnich latach utrzymuje się na względnie stałym poziomie. Spada natomiast liczba osób bezrobotnych posiadających co najmniej jedno dziecko w wieku do lat 6.

Z analizy przedstawionych powyżej danych wynika, że rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej mają możliwość skorzystania ze świadczeń pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych, jak również z innych systemów zabezpieczenia społecznego (np. ZUS).

W listopadzie 2021 r. na terenie gminy Lutowiska przeprowadzono badania metodą CAWI (badanie za pomocą ankiety internetowej), którego celem było poznanie opinii mieszkańców gminy dotyczących wybranych problemów społecznych oraz warunków życia w gminie. Badanie miało na celu przygotowanie diagnozy sytuacji, która była podstawą opracowania dokumentu „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Lutowiska na lata 2022 – 2027” przyjętego uchwałą Rady Gminy nr XXXIV/178/2022 z dnia 25 stycznia 2022 r.

Spośród osób ankietowanych 53% warunki życia w gminie oceniło na dobre lub bardzo dobre, 40% jako średnie lub raczej dobre, natomiast tylko 7% ankietowanych oceniło warunki życia w gminie jako raczej złe. Głównymi przyczynami problemów mieszkańców powodującymi trudne warunki życia są według ankietowanych: alkoholizm (67%), niezaradność życiowa (55%), bezrobocie (43%), długotrwała lub ciężka choroba (41%), ubóstwo (39%), przemoc

³ https://pup_ustrzyki_dolne.ssdip.bip.gov.pl/statystyki-bezrobocia/statystyki-bezrobocia.html, dostęp 21.02.2024 r.

w rodzinie (35%). Według 52% osób ankietowanych dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie gminy jest niewystarczający. Według ankietowanych dużym problemem w gminie są uzależnienia (37% ankietowanych skale problemu uzależnień oceniło jako wysoką, natomiast 44% jako średnią). Na pytanie dotyczące występowania w gminie zjawiska przemocy domowej 24% ankietowanych odpowiedziało, że zna przypadki takich rodzin, natomiast 47%, że słyszało o takich przypadkach. W opinii 52% ankietowanych na terenie gminy jest dużo rodzin wieloproblemowych, a 53% ankietowanych zna taką rodzinę / rodziny. Na pytanie o negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży wskazywano najczęściej na: alkohol i papierosy (68%), uzależnienie od komputera i internetu (63%), zaniedbania wychowawcze (57%), brak autorytetów w otoczeniu (56%), przemoc ze strony rodziców (49%), przemoc ze strony rówieśników (33%).

Działania niniejszego programu, jak również innych dokumentów strategicznych należy skierować na poprawę sytuacji rodzin, szczególnie w odniesieniu do problemów, które przez mieszkańców gminy postrzegane są jako najczęściej występujące.

III Odbiorcy Programu

Program skierowany jest do wszystkich rodzin wychowujących dzieci na terenie gminy Lutowiska, w szczególności tych przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczych oraz zagrożonych umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej. Adresatami Programu są rodziny, którym Sąd ograniczył władzę rodzicielską lub które zostały pozbawione władzy rodzicielskiej, a także tych, których dzieci przebywają już w pieczy zastępczej. Odbiorcami Programu są również przedstawiciele instytucji i służb zaangażowanych w realizację zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej. Odbiorcami programu są więc w szczególności:

1. rodziny przeżywające wielorakie trudności, w tym w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, rodziny niezaradne życiowo, rodziny z problemem ubóstwa w tym obciążone bezrobociem, rodziny borykające się z problemem długotrwałej choroby, niepełnosprawnością, rodziny dotknięte przemocą, uzależnieniami, innymi problemami powodującymi wzrost ryzyka wykluczenia społecznego,
2. dzieci i młodzież, którym rodzina nie zapewnia należytej opieki i wsparcia, w tym szczególnie dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
3. przedstawiciele instytucji oraz służb pracujących na rzecz dzieci i rodzin.

IV Realizatorzy Programu - zasoby instytucjonalne i społeczne gminy Lutowiska w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną.

Realizacja Programu polegać będzie na zasadach współdziałania z partnerami środowiska lokalnego, tj. instytucjami państwowymi, samorządowymi, ochroną zdrowia, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, które specjalizują się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny. Dzięki wspólnie podejmowanym działaniom dopracowane zostaną odpowiednie warunki i możliwości do wszechstronnej i skutecznej pomocy rodzinie i zostanie zbudowana platforma wymiany doświadczeń i dobrych praktyk. Realizatorami Gminnego Programu Wspierania Rodziny Gminy Lutowiska są:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lutowiskach (GOPS);
- Gmina Lutowiska (UG);
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lutowiskach (GKRPA);
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej (ZI);
- Komenda Powiatowa Policji w Ustrzykach Dolnych (KPP);
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ustrzykach Dolnych (PCPR);
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej (OIK);
- Powiatowy Urząd Pracy w Ustrzykach Dolnych (PUP);
- Zespół Szkół w Lutowiskach i inne placówki oświatowe do których uczęszczają uczniowie zamieszkujący gminę Lutowiska;
- Gminny Ośrodek Kultury (GOK);
- Gminna Biblioteka Publiczna;
- placówki ochrony zdrowia działające na terenie gminy, powiatu i województwa;
- organizacje pozarządowe, np. Klub Sportowy – OTRYT-I, Polski Czerwony Krzyż (NGO) i in.;
- Sąd Rejonowy w Lesku;
- kuratorzy;
- kościoły i związki wyznaniowe;
- instytucje doradcze i szkoleniowe;
- Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna w Ustrzykach Dolnych;
- oraz inne instytucje i organizacje prowadzące działalność w obszarze interwencji Programu.

V Planowanie działań

1. Obszary priorytetowe Gminy w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną.

Zgodnie z zapisami w ustawie rodzinie, która przeżywa trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, gmina ma obowiązek zapewnić wsparcie polegające w szczególności na:

- analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie;
- wzmocnieniu roli i funkcji rodziny;
- rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny;
- podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny;
- pomocy w integracji rodziny;
- przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny;
- dążeniu do reintegracji rodziny.

Biorąc pod uwagę obszar merytoryczny, którego dotyczy program, można wyróżnić następujące obszary priorytetowe:

- rodziny;
- dzieci i młodzież.

Obszary te mają swoje odzwierciedlenie w celach ujętych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lutowiska na lata 2022 - 2027, gdzie wyodrębniono następujące cele strategiczne:

- I.** Rozwój systemu wsparcia rodziny ze szczególnym uwzględnieniem rodzin dysfunkcyjnych;
- II.** Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- III.** Świadome, aktywne i zdrowe społeczeństwo.

2. Przewidywane rezultaty programu.

Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2024 - 2026 w gminie Lutowiska ma na celu pomoc rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej oraz uświadomienie, że ich sytuacja nie musi być trwała. W wyniku przeprowadzonych działań przewidywane jest osiągnięcie następujących rezultatów:

- polepszenie sytuacji dziecka i rodziny;
- wzmocnienie lub przywrócenie poczucia bezpieczeństwa socjalnego;

- ograniczenie zjawiska niedostosowania społecznego,
- zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla rodziny i dziecka;
- wzrost świadomości społeczeństwa na temat prawidłowego funkcjonowania rodziny i poprawnych relacji rodzinnych;
- umożliwienie dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej powrotu do rodziny naturalnej poprzez przywrócenie jej prawidłowych funkcji;
- rozwój efektywnej współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami realizujących program wspierania rodziny.

3. Cele i harmonogram wdrażania programu.

Celem głównym Programu jest rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin w gminie Lutowiska, sprzyjającego funkcjonowaniu rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rodzin przejawiających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

– RODZINY

Cel strategiczny: Wzmocnienie roli i funkcji rodziny oraz jej wieloaspektowy rozwój.

Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki realizacji zadań	Wykonawca	Budżet	Harmonogram realizacji		
					2024	2025	2026
Usamodzielnienie ekonomiczne rodzin, wsparcie rodziny w podejmowaniu i utrzymaniu zatrudnienia	Szkolenia zawodowe zwiększające szanse na rynku pracy.	- ilość przeszkolonych osób; - ilość zrealizowanych szkoleń	PUP NGO	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
	Aktywizacja osób pozostających bez pracy	- ilość osób, które skorzystały ze staży; - ilość osób, które zostały skierowane do prac interwencyjnych;	PUP	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
Przeciwdziałanie uzależnieniom	Edukacja rodziców i sprzedawców w zakresie uzależnień	- ilość podjętych działań; - ilość osób objętych działaniami	Placówki oświatowe, GKRPA	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
	Promocja zdrowego stylu życia, wolnego od nałogów	- ilość imprez bezalkoholowych; - ilość działań edukacyjnych	GOPS, GOK, GKRPA, NGO	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
	Pomoc specjalistyczna dla osób uzależnionych	- ilość osób, którym udzielono wsparcia	GOPS, GKRPA, placówki ochrony zdrowia	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X

Pomoc rodzinom będącym w trudnej sytuacji materialnej	Dożywianie dzieci w placówkach oświatowych	-ilość osób objętych działaniami	GOPS	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
	Pomoc finansowa i w naturze	-ilość rodzin objętych działaniami	GOPS, NGO	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
	Pomoc w formie stypendiów dla uczniów	-ilość osób objętych działaniami	Gmina / Gminna Biblioteka Publiczna	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
Rozwijanie zdolności opiekuńczo – wychowawczych rodziny	Edukacja rodziny	-ilość organizowanych spotkań	GOPS Placówki oświatowe, Poradnia psychologiczno - pedagogiczna	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
	Poradnictwo psychologiczno – pedagogiczne dla rodzin borykających się z problemami opiekuńczo - wychowawczymi	-ilość spotkań ze specjalistami -ilość osób uczestniczących w spotkaniach	Poradnia psychologiczno – pedagogiczna, Placówki oświatowe, NGO	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
	Wsparcie specjalistyczne rodzin przeżywających trudności	-ilość rodzin objętych wsparciem, -rodzaj udzielonego wsparcia	GOPS NGO Poradnia psychologiczno – pedagogiczna, placówki oświatowe,	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
	Działania edukacyjne na rzecz przeciwdziałania przemocy	-ilość podjętych działań, -ilość uczestników działań	NGO, ZI, placówki oświatowe, GOPS, Policja	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X

	Współpraca międzyinstytucjonalna na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej	-ilość podjętych wspólnych działań, -ilość osób objętych działaniami	UG, Policja, GKRPA, GOPS, ZI, NGO, Sąd, Kuratorzy, OIK	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
Wzmacnianie procesów służących integracji rodziny i przeciwdziałanie rozpadowi rodzin	Kultywowanie i wzmacnianie więzi rodzinnych, spotkania międzypokoleniowe, festyny rodzinne	-ilość zorganizowanych spotkań,	GOK, Placówki oświatowe, NGO, UG, GKRPA	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
	Finansowanie funkcjonowania rodzin wspierających	-ilość rodzin wspierających	GOPS	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
	Zatrudnienie asystenta rodziny i pomoc osobom dotkniętym kryzysem	-ilość opracowanych i realizowanych planów pracy z rodziną, -ilość podjętych działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin	GOPS	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
	Poradnictwo specjalistyczne dla rodzin w kryzysie	-ilość porad, -ilość rodzin objętych pomocą asystenta rodziny, -ilość rodzin objętych działaniami	GOPS, Poradnia psychologiczno – pedagogiczna, NGO, OIK	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X

	Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej	-ilość rodzin objętych monitoringiem / nadzorem, -ilość dzieci w rodzinach objętych monitoringiem / nadzorem	GOPS Kuratorzy	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
Umożliwienie powrotu dzieciom z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych	Podjęcie działań na rzecz utrzymywania osobistych kontaktów rodziców z dziećmi przebywającymi w pieczy zastępczej z wyjątkiem przypadków, w których sąd zakazał takich kontaktów	-ilość rodzin objętych działaniami	Asystent rodziny, Pracownicy socjalni, Opiekunowie pieczy zastępczej, Rodzice biologiczni	Środki własne,	X	X	X
	Wsparcie asystenta rodziny	-ilość rodzin objętych działaniami	GOPS	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
	Współpraca asystenta rodziny lub pracownika socjalnego z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej w przygotowaniu planu pomocy dziecku przebywającemu w pieczy zastępczej	-ilość przygotowanych planów -ilość dzieci objętych działaniami	Asystent rodziny, Pracownicy socjalni, Opiekunowie pieczy zastępczej, Rodzice biologiczni	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X

	Opracowanie we współpracy z rodziną biologiczną planu pracy, który jest zbieżny z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej	-ilość rodzin objętych działaniami, -ilość przygotowanych planów	Asystent rodziny, Pracownicy socjalni, Opiekunowie pieczy zastępczej, Rodzice biologiczni	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
Rozwój kompetencji specjalistycznej kadry zajmującej się pomocą rodzinie	Szkolenia i doradztwo dla pracowników instytucji zajmujących się pomocą rodzinie	-ilość szkoleń, -ilość osób biorących udział w szkoleniach	GOPS, PCPR, NGO, Instytucje szkoleniowe	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X

– **DZIECI I MŁODZIEŻ**

Cel strategiczny: Zapewnienie możliwości wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży w gminie Lutowiska

Cele operacyjne	Zadania	Wskaźniki realizacji zadań	Wykonawca	Budżet	Harmonogram realizacji		
					2024	2025	2026
Podniesienie poziomu bezpieczeństwa w gminie oraz zapobieganie uzależnieniom	Prowadzenie spotkań oraz programów profilaktycznych dotyczących uzależnień, agresji, radzenia sobie ze stresem	-ilość przeprowadzonych zajęć, spotkań, -ilość osób korzystających z zajęć	Policja, Placówki oświatowe, GKRPA, Poradnia psychologiczno – pedagogiczna, NGO, GOPS, GOK	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X

	Prowadzenie programów pomocy dla dzieci i młodzieży dotkniętych uzależnieniem od komputera i internetu	-ilość przeprowadzonych zajęć, -ilość osób korzystających z zajęć	Placówki oświatowe, Poradnia psychologiczno – pedagogiczna, Poradnie leczenia uzależnień i inne placówki służby zdrowia, GKRPA, GOPS	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
	Organizowanie wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci i młodzieży z programem profilaktycznym	-ilość zorganizowanych wyjazdów/zajęć w formie półkolonii, -ilość osób objętych działaniami	GKRPA, GOPS, NGO, GOK	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
	Organizowanie akcji poprawiających bezpieczeństwo dzieci i młodzieży, przeciwdziałanie przestępstwom na tle seksualnym i innym, sposoby radzenia sobie z przemocą w grupach rówieśniczych, w rodzinie, cyberprzemoc	-ilość prelekcji / zajęć, zorganizowanych akcji, -ilość osób objętych działaniami edukacyjnymi	Policja, GOPS, UG, GOK, NGO, Placówki oświatowe, Instytucje szkoleniowe	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X

Promocja pozytywnych wzorców zachowań	Zagospodarowanie czasu wolnego: wolontariat, zajęcia pozalekcyjne, organizacja zajęć ukierunkowanych na rozwój osobowościowy dzieci i młodzieży	-ilość zorganizowanych zajęć, -ilość osób objętych zajęciami, -ilość dzieci / młodzieży zaangażowanych w wolontariat	GOK, UG, GOPS, Placówki oświatowe, NGO	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
	Organizacja zajęć podnoszących aktywność, zaradność życiową	-ilość zorganizowanych zajęć, -ilość osób objętych zajęciami,	GOK, UG, GOPS, Placówki oświatowe, NGO	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
	Organizacja spotkań z ludźmi odnoszącymi sukcesy, idolami, wykonującymi ciekawe zawody	-ilość zorganizowanych spotkań	UG, GOK, Placówki oświatowe	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
Wyrównywanie szans edukacyjnych	Organizacja zajęć wyrównawczych i rozwijających zainteresowania dla dzieci i młodzieży	-ilość osób objętych działaniami, -ilość realizowanych programów	Placówki oświatowe, GOK, NGO	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X
Wsparcie dzieci i młodzieży, w tym z rodzin niewydolnych opiekuńczo	Wzmacnianie więzi rodzinnych i integracja z dziećmi niepełnosprawnymi poprzez organizację świąt, np. Dnia Matki, Babci, Seniora, Rodziny, Dziecka itp.; organizacja spotkań z psychologiem dla dzieci i rodziców	-ilość zorganizowanych działań	GOK Placówki oświatowe, NGO UG	Środki własne, środki zewnętrzne	X	X	X

	Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo – wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo – terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym	-ilość dzieci	GOPS	Środki własne	X	X	X
--	---	---------------	------	---------------	---	---	---

4. Źródła finansowania Programu

Każdy podmiot będący realizatorem zadań w ramach Programu Wspierania Rodziny planuje środki finansowe niezbędne do ich prawidłowej realizacji. Nie stanowią one jedynie części składowej budżetu Gminy, ale także dotacje ze źródeł zewnętrznych, pozyskiwanych samodzielnie przez realizatorów.

Źródłem finansowania działań przewidzianych do realizacji w niniejszym Programie będą / mogą być:

- budżet Gminy Lutowiska;
- budżet Wojewody;
- budżet Samorządu Województwa;
- Fundusz Pracy;
- środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego;
- inne środki.

Źródła finansowania zadań realizowanych przez gminę Lutowiska i jej jednostki na 2024 rok określone są w uchwale budżetowej na rok 2024. Na realizację zadań określonych niniejszym Programem w roku 2024 przewidziano w budżecie m.in. następujące środki finansowe:

- Rozdział 85504 – wspieranie rodziny: 52.747,00 zł
- Rozdział 85508 – rodziny zastępcze: 20.000,00 zł.

Wydatki poniesione na realizację zadań w 2024 roku będą podstawą do określenia rzeczywistych kosztów i zaplanowania budżetu na lata 2025 – 2026.

VI. Zasady monitorowania Programu oraz weryfikowania jego założeń

Monitoring i ewaluacja programów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych zadań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez, np. zmianę regulacji prawnych, powstanie nowych problemów społecznych.

Monitoring realizacji Programu Wspierania Rodziny na lata 2024 – 2026 dla Gminy Lutowiska będzie opierał się przede wszystkim na gromadzeniu i analizowaniu danych będących w posiadaniu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, jako koordynatora Programu i jednocześnie instytucji wiodącej przy jego realizacji. Wskaźniki realizacji poszczególnych zadań zostały wskazane przy opisie zadań. Dodatkowo pozyskiwane będą informacje od innych

instytucji i podmiotów w zakresie wskazanym w Programie. Działania wyznaczone do realizacji będą obszarami podlegającymi monitorowaniu. Rezultatem monitoringu będą sprawozdania roczne, o których mowa w art.179 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Gminny Program Wspierania Rodziny jest dokumentem otwartym i długofalowym. Będzie podlegał ewaluacji w zależności od występujących potrzeb rozpoznawanych i ustalanych przez podmioty zajmujące się sprawami rodziny.

Sposób kontroli realizacji Programu:

1. W terminie do dnia 31 marca każdego roku Gminy Lutowiska składa Radzie Gminy Lutowiska roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawia potrzeby związane z realizacją zadań.
2. Sporządzanie przez GOPS sprawozdań rzeczowo – finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.